

Deontologische code voor de lokale mandataris – Wijziging en toevoeging betreffende de oprichting van een deontologische commissie

Vastgesteld door de raad voor maatschappelijk welzijn op 27 april 2023

Bekendgemaakt op www.maldegem.be op 11 mei 2023

Juridische gronden

- De wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen;
- Artikel 28, § 1 en §2 van het decreet over het lokaal bestuur van 22 december 2017 (DLB) betreffende de openbaarheid of beslotenheid van de vergaderingen van de gemeenteraad;
- Artikel 40, § 1 van het decreet over het lokaal bestuur van 22 december 2017 waarin wordt bepaald dat de gemeenteraad beschikt over de volheid van bevoegdheid ten aanzien van de gemeentelijke aangelegenheden;
- Het burgerlijk wetboek van 21 maart 1804, zoals gewijzigd, artikel 1596 betreffende het verbod voor bestuurders om koper te worden bij een openbare verkoop van de goederen van de gemeenten of van de openbare instellingen, die aan hun zorg zijn toevertrouwd;
- Het strafwetboek van 8 juni 1867, zoals gewijzigd, artikel 245 betreffende de bestraffing van verboden handelingen door personen die een openbaar ambt uitoefenen;
- Het strafwetboek van 8 juni 1867, zoals gewijzigd, artikel 458 inzake het beroepsgeheim;
- De wet van 15 juni 2006 op de overheidsopdrachten, artikel 8 betreffende het verbod om tussen te komen bij de plaatsing en de uitvoering van een overheidsopdracht;
- De wet van 17 juni 2013 betreffende de motivering, de informatie en de rechtsmiddelen inzake overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten, zoals gewijzigd, artikel 10, §2;
- Artikel 10 en artikel 11 DLB betreffende de onverenigbaarheden met het lidmaatschap van de gemeenteraad;
- Artikel 27, §1, §3 en §4 DLB betreffende het verbod voor raadsleden tot deelname aan de stemming en beraadslaging;
- Artikel 27, §2 en §3 DLB betreffende verboden handelingen voor gemeenteraadsleden;
- Artikel 29, §4 DLB inzake geheimhoudingsplicht;
- Artikel 35, §1 DLB betreffende de terugbetaling en verantwoording van kosten van lokale en provinciale mandatarissen;
- Artikel 38 DLB betreffende de terugbetaling van specifieke kosten die verband houden met de uitoefening van het mandaat van gemeenteraadslid of lid van het college van burgemeester en schepenen;
- Het besluit van de Vlaamse regering van 5 juni 2009 houdende de bezoldigingsregeling van de lokale en provinciale mandataris, artikel 35, §1;
- Het decreet van 3 februari 2023 tot wijziging van het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur, wat betreft de oprichting van een deontologische commissie bij de gemeenteraad;
- Het besluit van de raad voor maatschappelijk welzijn van 24 april 2007 houdende de vaststelling van de deontologische code voor de lokale mandataris;

Feiten

- Lokale besturen zijn al sinds 2007 verplicht om een deontologische code vast te leggen. De **deontologische code** is een algemene leidraad voor lokale mandatarissen om deontologisch correct te handelen als ze hun mandaat uitoefenen.
- Alle steden en gemeenten in Vlaanderen zijn vanaf maart 2023 ook verplicht om een **deontologische commissie** op te richten.
- De **deontologische commissie** ziet toe op de verantwoordelijke invulling van de lokale politieke mandaten en op de handhaving van de deontologische code en is bevoegd voor:
 - de gemeenteraadsleden
 - de voorzitter van de gemeenteraad

- de schepenen
- de burgemeester
- Lokale besturen bepalen zelf de samenstelling, de openbaarheid van de vergaderingen en de werking van de deontologische commissie, op basis van de bepalingen, opgenomen in de deontologische code.
- De deontologische commissie bestaat minstens uit één vertegenwoordiger per fractie in de gemeenteraad.
- Daarnaast kunnen onafhankelijke experts zetelen als volwaardige leden van de commissie.
- Leden van de deontologische commissie ontvangen geen presentiegeld.
- De deontologische code bepaalt hoe de deontologische commissie samenkomt om te vergaderen en het openbare of gesloten karakter van die vergaderingen. Om de sereniteit van het onderzoek te bewaken, en aangezien het vaak gaat om personen of aangelegenheden die de persoonlijke levenssfeer raken, lijkt het aangewezen om achter gesloten deuren te vergaderen. De deontologische code kan bepalen dat de betrokkene die het voorwerp uitmaakt van een melding of klacht, om een openbare behandeling kan vragen voor zijn eigen tussenkomst.
- Er geldt geen aanwezigheidsquorum voor de vergaderingen van de deontologische commissie, behalve indien dit zou opgenomen worden in de deontologische code.
- De deontologische code bepaalt de regels voor de ontvankelijkheid van een klacht. De deontologische commissie kan dit beoordelen, maar het lokaal bestuur kan ook kiezen voor een ambtelijke ontvankelijkheidstoets door de algemeen directeur, een integriteitsambtenaar of een ambtelijk bureau voor deontologie;
- De deontologische code vermeldt bij voorkeur dat enkel klachten tegen individuele mandatarissen ontvankelijk zijn.
- Wanneer sprake is van mogelijke belangenvermenging in hoofde van één van de commissieleden, kan een lid vervangen worden door iemand van dezelfde politieke fractie. Een lid dat deel uitmaakt van een éénmansfractie, kan zich laten vervangen door een mandataris van een andere fractie.

Argumentatie

- De deontologische code geeft lokale mandatarissen een kader waarbinnen ze hun mandaat moeten uitoefenen. De samenleving stelt, terecht, hoge eisen aan mandatarissen. Als lokaal geëngageerd politicus is men kwetsbaar. De deontologische code is in de eerste plaats dan ook niet gemaakt om te bestraffen, maar om een veilige omgeving te creëren waarbinnen de lokale mandatarissen moeten werken. De code is een algemene leidraad voor lokale mandatarissen om deontologisch zorgvuldig te kunnen handelen bij de uitoefening van het mandaat. Dit handelen steunt op de volgende waarden: dienstbaarheid, functionaliteit, onafhankelijkheid, openheid, vertrouwelijkheid en zorgvuldigheid.
- Naast een deontologische code heeft één op de drie besturen al een deontologische commissie die toeziet op de naleving van de deontologische code. Dergelijke commissie zorgt ervoor dat de deontologie in een gemeente het onderwerp uitmaakt van regelmatig debat, waarbij bepaalde handelwijzen of praktijken besproken kunnen worden en eventueel in vraag gesteld kunnen worden.
- De huidige maatschappelijke evolutie, waarbij het integer en deontologisch uitoefenen van een politiek mandaat meer en meer het voorwerp uitmaken van onderzoek en verantwoording, maakt het noodzakelijk dat er een gespecialiseerd orgaan is dat zich uitspreekt over de toepassing van de deontologische code, m.n. de deontologische commissie.
- Juridisch gezien zijn er minstens twee codes nodig: Eén voor de gemeenteraad en het college van burgemeester en schepenen en één voor de raad voor maatschappelijk welzijn, het vast bureau en het bijzonder comité voor de sociale dienst. Ook al worden gemeente en OCMW vanaf 2019 bestuurd door dezelfde mensen, toch blijven het twee afzonderlijke rechtspersonen waarbij de raden elk voor hun bestuur een code moeten vaststellen. De gemeenteraad kan hierbij geen vaststelling doen voor de OCMW-raad, en omgekeerd.
- Het vast bureau en het bijzonder comité voor de sociale dienst kunnen zelf beslissen om de door de raad vastgestelde code nog verder aan te vullen.

Besluit

Artikel 1:

De raad voor maatschappelijk welzijn stelt de gewijzigde deontologische code voor de lokale mandatarissen vast als volgt:

DEONTOLOGISCHE CODE VOOR DE LOKALE MANDATARISSEN

Artikel 1 - Toepassingsgebied

De deontologische code is van toepassing op de lokale mandatarissen.

Voor het OCMW worden hieronder begrepen:

- de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn
- de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn,
- de voorzitter van het vast bureau van het OCMW,
- de leden van het vast bureau van het OCMW
- de voorzitter en de leden van het bijzonder comité voor de sociale dienst

Lokale mandatarissen die namens het OCMW andere mandaten bekleden, zijn in die hoedanigheid eveneens ertoe gehouden de bepalingen van de deontologische code na te leven. Dit geldt zowel voor de mandaten die rechtstreeks in verband staan met hun ambt als voor alle hiervan afgeleide mandaten.

Indien een mandaat namens het OCMW wordt opgenomen door een extern persoon, dus niet vermeld onder de eerste paragraaf van dit artikel, zal bij diens aanstelling gevraagd worden deze deontologische code te onderschrijven.

Zij zullen er tevens over waken dat zij, ook buiten het kader van deze mandaten, geen dienstverlenende activiteiten ontplooiën die afbreuk doen aan de eer en de waardigheid van hun ambt.

Artikel 2

De 'deontologische code voor de lokale mandataris' omvat het geheel van beginselen, gedragsregels, richtlijnen en principes dat de lokale mandataris tot leidraad dient bij de uitoefening van zijn mandaat en bij de dienstverlenende activiteiten ten behoeve van de burger, de bevolking, of groepen, verenigingen, bedrijven en organisaties die particuliere belangen nastreven of behartigen.

Artikel 3

Bij zijn optreden op en buiten het lokale bestuursniveau geeft de lokale mandataris te allen tijde en principieel voorrang aan het algemeen boven het particulier belang. Hij voert zijn mandaat op integere wijze uit.

Hij ziet er in het bijzonder op toe elke vorm of schijn van belangenvermenging te vermijden. Iedere vorm van dienstverlening, informatiebemiddeling, doorverwijzing of begeleiding gebeurt zonder enige materiële of financiële tegenprestatie van welke aard of omvang ook, en mag geen enkele vorm van cliëntelisme inhouden.

Artikel 4

De lokale mandataris staat op dezelfde gewetensvolle manier ten dienste van alle burgers die op zijn dienstverlening wensen een beroep te doen, zonder onderscheid van geslacht, ras, afstamming, sociaal statuut, nationaliteit, filosofische en/of religieuze overtuiging, ideologische of politieke voorkeur, of persoonlijke gevoelens.

Artikel 5

De raad voor maatschappelijk welzijn richt een deontologische commissie op.

Het aantal leden van de deontologische commissie bedraagt 1 per fractie en evenveel als het aantal fracties in de gemeenteraad, aangevuld met de voorzitter van de gemeenteraad die toegevoegd wordt als voorzitter van de deontologische commissie.

Elke fractie wijst het mandaat in de commissie toe met een voordracht gericht aan de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn. Stel dat de raadsvoorzitter voordrachten ontvangt voor meer dan één fractielid als lid van de commissie, dan beslist de raad. Bij deze voordracht kunnen ook één of meer plaatsvervangers aangeduid worden die in opgesomde volgorde het commissielid vervangen bij afwezigheid of wanneer die betrokken partij is. Een plaatsvervanger is een raadslid voorgedragen door dezelfde fractie, tenzij de fractie maar één lid telt. In dat geval kan ook een raadslid van een andere fractie voorgesteld worden. Een fractie kan tijdens de bestuursperiode steeds beslissen een ander lid aan te duiden en/of één of meer plaatsvervangers te vervangen of toe te voegen.

Gaat het om een mogelijke schending van de code door de voorzitter van de commissie, dan wordt tijdens de hele procedure daarover de voorzitter vervangen conform art. 7, §5, derde lid van het decreet over het lokaal bestuur.

Gaat het om een mogelijke schending van de code door een lid van de commissie, dan wordt tijdens de hele procedure daarover het lid vervangen door een plaatsvervanger in volgorde van hoe ze door de fractie werden voorgedragen.

Artikel 6

De voorzitter van de deontologische commissie is verantwoordelijk voor de oproeping en stelt de agenda op.

De commissie vergadert minstens één keer per jaar en wordt in ieder geval bijeengeroepen wanneer dat nodig is conform artikel 12 van deze code. De voorzitter is daarenboven gehouden de commissie bijeen te roepen op aanvraag van minstens een derde van haar leden.

De oproepingen vermelden in elk geval de plaats, de dag, het tijdstip en de agenda van de vergadering en worden tenminste 8 dagen voor de vergadering aan de leden bezorgd. In geval van hoogdringendheid, te beoordelen door de voorzitter, wordt de bijeenroeping tenminste 3 dagen voor de vergadering bezorgd. De agendapunten moeten voldoende duidelijk omschreven zijn. Voor elk agendapunt wordt het dossier dat erop betrekking heeft, ter beschikking van de leden van de commissie vanaf de verzending van de agenda.

De bezorging van de oproeping, de agenda en de dossier gebeurt op dezelfde wijze als dat gebeurt in de raad, met als verschil dat enkel de leden van de deontologische commissie deze oproep, agenda en dossiers ontvangen.

De vergaderingen van de deontologische commissie zijn niet openbaar.

De leden van de commissie werken volgens volgende principes:

- De handhaving is onpartijdig.
- Men is terughoudend met publiciteit.
- Men gaat zorgvuldig om met de vermeende schender.

Artikel 7

De commissie is bevoegd voor:

- Het formuleren van een gemotiveerd advies aan de raad over het vermoeden van een schending van deze code door personen die door deze code gevat worden zoals voorzien in de procedure van artikel 11 tot 13 van deze code.
- Het geven van adviezen en aanbevelingen aan de raad over de inhoud van deze code met het oog op het bijsturen ervan. Dat kan op eigen initiatief van de commissie of minstens één keer per bestuursperiode op vraag van de raad conform artikel 14 van deze code.

Artikel 8

De raad voor maatschappelijk welzijn ziet erop toe dat de fracties en de individuele lokale mandatarissen volgens de deontologische code handelen.

Er zijn verschillende fasen te onderscheiden die spelen bij het toezien op de naleving van de deontologische code, namelijk:

- het voorkomen van mogelijke schendingen
- het signaleren van vermoedens van schendingen van de deontologische code
- het eventueel onderzoeken van vermoedens van schendingen van de deontologische code
- het eventueel zich uitspreken over schendingen van de deontologische code

Het voorkomen van mogelijke schendingen

Artikel 9

Wanneer een lokale mandataris twijfelt of een handeling die hij/zij wil verrichten een overtreding van de code zou kunnen zijn, wint het lid hierover advies in bij de algemeen directeur of het personeelslid dat door de algemeen directeur daartoe werd aangewezen.

Artikel 10

Eenieder die twijfelt over een nog niet uitgevoerde handeling van een lokale mandataris, waarschuwt die persoon. Hij/zij verwoordt de twijfels en verwijst de betrokkene zo nodig door naar de algemeen directeur of het personeelslid dat door de algemeen directeur daartoe werd aangewezen.

Het signaleren van vermoedens van schendingen (= start formele procedure binnen het lokaal bestuur)

Artikel 11

Eenieder die vermoedt dat een regel van de deontologische code is overtreden door een lokale mandataris, kan dit aankaarten bij de algemeen directeur (of het personeelslid dat door de algemeen directeur daartoe werd aangewezen).

Al dan niet na het gesprek met de algemeen directeur (of het personeelslid dat door de algemeen directeur daartoe werd aangewezen), wanneer het vermoeden van een schending blijft bestaan, meldt de persoon die het vermoeden uitsprak dit aan de voorzitter van de gemeenteraad en aan de algemeen directeur die samen een vooronderzoek doen onder mandaat van de deontologische commissie. De algemeen directeur kan een personeelslid

aanwijzen om dat in zijn/haar plaats te doen.

Het onderzoeken van vermoedens van schendingen

Artikel 12

Wanneer de raadsvoorzitter en de algemeen directeur (of het daartoe aangewezen personeelslid) besluiten dat de melding onontvankelijk is dan betekent dit meteen het einde van de procedure die gestart werd naar aanleiding van dit vermoeden. De commissieleden worden hierover wel geïnformeerd.

Is de melding ontvankelijk dan onderzoekt de commissie de melding. De voorzitter van de deontologische commissie roept de commissie bijeen binnen de dertig dagen na de melding. De periode van dertig dagen wordt geschorst van 11 juli tot en met 15 augustus.

De commissie onderzoekt de melding en geeft zowel de melder als de vermeende schender de kans zich te laten horen. Ook mogelijke getuigen kunnen gehoord worden. Niemand kan daartoe verplicht worden.

Na het horen van betrokkenen bespreekt de commissie het vermoeden van schending en wordt een gemotiveerd advies overgemaakt aan de raad voor maatschappelijk welzijn.

Het zich uitspreken over schendingen (= einde formele procedure binnen het lokaal bestuur)

Artikel 13

Enkel de raad voor maatschappelijk welzijn kan zich uitspreken of een mandataris van het OCMW een schending heeft begaan. Dat kan op basis van het gemotiveerd advies van de deontologische commissie. Als de raad beslist om af te wijken van het advies dan moet de vermeende schender de kans krijgen om door de raad zelf gehoord te worden vooraleer de raad ten gronde besluit.

Wanneer de raad voor maatschappelijk welzijn vaststelt dat deze code geschonden werd door een mandataris van het OCMW, dan kan de raad:

- zich uitdrukkelijk distantiëren van het gedrag van een raadslid.
- vragen dat het raadslid zich verontschuldigt.
- beslissen een melding te doen bij het parket of Audit Vlaanderen.
- bij een kennelijk wangedrag of grove nalatigheid van of *door* de burgemeester, een schepen of de raadsvoorzitter een dossier overmaken aan de Vlaamse regering zodat die een tuchtonderzoek kan instellen.

Evalueren van de deontologische code

Artikel 14

Minimaal één keer per bestuursperiode evalueert de raad de deontologische code. De raad vraagt daarvoor eerst advies aan de deontologische commissie. Daarbij wordt o.a. bekeken of de code nog actueel is, nog goed werkt en of ze nageleefd wordt.

Artikel 2:

Aan de fractieleiders wordt gevraagd de namen mee te delen van de raadsleden van hun fractie die deel zullen uitmaken van de deontologische commissie en van diens plaatsvervanger(s) in volgorde.

Artikel 3

De deontologische commissie zal samengesteld worden in zitting van volgende raad voor maatschappelijk welzijn.

Artikel 4:

Het besluit van de raad voor maatschappelijk welzijn van 24 april 2007 houdende de vaststelling van de deontologische code voor de lokale mandataris wordt opgeheven vanaf de inwerking treding van huidig besluit op 1 mei 2023.